

BİR “KUTUB” GÖÇERKEN HATIRLATTIKLARI

Akif EMRE, 5 Nisan 2014

<https://www.yenisafak.com/yazarlar/akif-emre/bir-kutub-gocerken-hatirlattiklari-51150>

Bu devrin son temsilcilerinden Muhammed Kutub dün hakka yürüdü. Bir yüzyıla yaklaşan ömründe sadece Mısır'ın değil, çağdaş İslami hareketlerin, modern İslam düşüncesinin tüm evrelerine tanıklık etti. Kendisinden on iki yaş büyük ağabeyi olan Seyyid Kutub"la benzer mücadele sürecinden geçmiş olsa da gerek ilgi alanları gerekse etkinliği bakımından ondan farklılaşır.

Muhammed Kutub"la Beylerbeyi"ndeki evinde bir kaç kez görüşmüştüm. Uzlaşmaz, keskin kalemiyle cahili yönetimlere, toplumlara meydan okuyan Seyyid Kutub"un imgesiyle karşılaştırıldığında çok daha munis bir münevverle karşı karşıya olmak şaşırtmıştı... Belki tercüme yoluyla Türkiye"ye aktarılan düşünce biçimlerinin bizde bıraktığı izlenim ve beklentilerin oluşturduğu gençlik döneminin heyecanları karşısında, olgun kişiliği ve hayatın tüm deneyimlerinden, çilelerinden geçtiğini gösteren yüzündeki çizgilerin üzerimde bıraktığı ilk etkiler...

Muhammed Kutub"un vefatı, tam da Türkiye"de bazı İslamcılarda "artık eski kitapları atmanın zamanının geldiği" anlayışının; kimi muhafazakâr çevre ve cemaatlerde de "başımıza ne geldiyse İslamcılık, "siyasal İslam" yüzünden geldi" şeklinde özetlenebilecek muhafazakâr Türk oryantalizminin revaçta olduğu günlere denk geldi.

Kendi adıma; çocukluğumdan beri okuduğum, entelektüel tarihimin birer parçası olan, bugün aştığımı, hatta muhteviyatına katılmadığımı düşündüğüm düşünsel uğrakların şahidi hiç bir kitabı küçümsemem, kitaplığımdan da atmamışımdır. Bir dönemin işaret taşları, bugünkü fikri şahsiyetimin oluşmasında mutlaka bir payı olan isimler, eserler olarak saklarım.

Bir düşüncenin, siyasi akımın kendi mecrasını bulması da kişisel maceralarımız gibidir; Fuzuli"nin müthiş betimlemesiyle, "başını taştan taşa vuran su" gibi olgunlaşır, mecrasını bulur.

Türkiye İslamcılığını oluşturan tüm renklerin kendini bulma, olgunlaşma süreçleri; biraz da şartların dayattığı pratikler, hatalar, özeleştirilerle gelişen bir birikimin sonucudur. İslam düşüncesinin bu topraklarda yeni zamanlara seslenebilmesi, kendi sesini bulması, yarınlara kalacak bir sözünün olması; İslam dünyasının genel birikiminden de, yaşadıklarından da ba-

ğimsiz değildir. Şüphesiz buraya özgü çok özel ve özgün şartları tecrübe etmiş olmamız bu durumu değiştirmez.

Tercüme hareketinin Türkiye İslamcılığına, İslam düşüncesine ne türden katkılar yaptığı, eksikleri, dönemin ve kültürün şartları bağlamında çok şey söylenebilir -ki bu, bir yazının boyutlarını aşar. Şu kadarını belirtmekte yarar var; bir dönemin etkili bir yazarı, eseri için "artık okunur mu" demek ya da sadece onu okumaya takılıp kalmak; ne o eserin yeterince anlaşıldığını ne de o eserin aşıldığını gösterir.

Bugünlerde tekrar dile getirilen eski kitapları atmak, İslamcı söylemleri terk etmek dalgası postmodern darbe sürecinde ve özellikle 2000"li yılların başında da yoğun biçimde dilendirilmişti. İlginç olan o dönem İslamcılığın, İslamcı söylemin özeleştirisinden çok itirafçılık denilebilecek bir dilin hakim olmasıydı. Şimdilerde ise mevcut iktidar halinin konumlanışını meşrulaştıran, onunla çelişen düşünceleri atarak nevezuhur bir İslamcılık üretilmesidir. Buna açıktan İslamcılık denilirse bile, İslamcılık ithamını(!) avantaja dönüştüren bir içselleştirme söz konusu.

Muhafazakârların devletle kurdukları yeni ilişkiyi, yani devletin "muhafazakârlığı" merkeze alarak bu kesimi içe çekmesini, devletin ideolojik mekanizmasını meşrulaştırma gerekçesi sayan; bunu da yerlilik, vatan, toprak söylemi üzerinden üreten bir yanılısama yaşıyor.

Diğer tarafta İslam düşüncesinin, genel anlamda İslam medeniyetinin, yüzleşmek, aşmak zorunda olduğu modernite, sekülerizm ve küresel kapitalizm kısılcısından çıkarak alternatif üretme çabalarını törpüleyerek, arayışları dışsallaştırarak, konjonktürel iktidarlara meşruiyet bulma gerekçeleri geçmişle yüzleşme adına sunuluyor.

Tam da "İslamcılık öldü" türü sağcılığın zirve yaptığı dönemde İslamcılığın conservatism (muhafazakârlık/sağcılık) anlamında kimyasını bozmak, iddialarından vazgeçmek reaksiyonerliğinin İslamcılığa çevrilmesidir. İslami söylemin her zaman koruduğu alameti farikası olan ilkeler, önemli kısmı tercüme eserler kanalıyla formüle edilmiş olsa bile, bugün daha anlamlı durmaktadır. Küresel kapitalizme eklemelenmenin İslami söylemle ne gibi bir alakası olabilir? Oysa İslamcılık kapitalist sömürüye de, kızıl emperyalizme de karşı olmuştur. Bu karşıtlık bugün için çok daha elzem ve anlamlıdır. Milliyetçiliğin ülkeleri bile parçaladığı, hilafet sonrası ulusdevlet çağında evrensel İslam kardeşliğini savunmak, bastığımız zemine yabancılaşmayı gerektirmez.

Geçmişten ders çıkarıp özeleştiri yapmak bir hareketi ve düşünceyi diri tutar, itirafçılık yapmak ise asliyetini kaybettirir.

İçinden geçtiğimiz süreçte neyin asıl, neyin konjonktürel, neyin ahlaki ve adaletin gereği, neyin kaçınılmaz gereklilikler olduğunun çok iyi düşünülmesi gerekiyor. Müslüman; irfanı, sezgisi, bilinci, ahlak ve vicdani duyarlılığıyla bunca yılın birikim ve idrakine yaslanarak yarınlara emanet bırakacağı cümlelerini yeniden üretmek zorundadır.

İslamcılık bu memleketin en yerli duruşu olmasının yanı sıra dünyanın neresinde İslam adına bir hareketlenme görse onunla aynı heyecanı duyup paylaşır. Ne Türk İslamcılığı adına Arap milliyetçiliği yapmaktır ne de bu toprakların gereklerini unutup Patani ormanlarında kaybolmaktır. Muhafazakâr cemaatler, İslamcıların evrensellik çabası karşısında içe kıvrık tepkiler verirken bugün küresel kapitalizmin iğvalarına ilk kapılanların da bu milliyetçi ve yerlilik fetişizmi yapanlar olduğu unutulmamalı...